

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

8 martie 2011 \*

În cauza C-240/09,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Najvyšší súd Slovenskej republiky (Slovakia), prin decizia din 22 iunie 2009, primită de Curte la 3 iulie 2009, în procedura

**Lesoochranské zoskupenie VLK**

împotriva

**Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky,**

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnii A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot (raportor), K. Schiemann și D. Šváby, președinți de cameră, domnul A. Rosas, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii U. Lohmus, A. Ó Caoimh, M. Safjan și doamna M. Berger, judecători,

\* Limba de procedură: slovacă.

avocat general: doamna E. Sharpston,  
grefier: doamna R. Șereș, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 4 mai 2010,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Lesoochránárske zoskupenie VLK, de I. Rajtáková, advokátka;
- pentru guvernul slovac, de doamna B. Ricziová, în calitate de agent;
- pentru guvernul german, de domnii M. Lumma și B. Klein, în calitate de agenți;
- pentru guvernul elen, de domnul G. Karipsiadis și de doamna T. Papadopoulou, în calitate de agenți;
- pentru guvernul francez, de domnii G. de Bergues și S. Menez, în calitate de agenți;
- pentru guvernul polonez, de domnii M. Dowgielewicz, D. Krawczyk și M. Nowacki, în calitate de agenți;

- pentru guvernul finlandez, de domnul J. Heliskoski și de doamna M. Pere, în calitate de agenți;
- pentru guvernul suedez, de doamna A. Falk, în calitate de agent;
- pentru guvernul Regatului Unit, de domnul L. Seeboruth și de doamna J. Stratford, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de domnii P. Oliver și A. Tokár, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 15 iulie 2010,

pronunță prezenta

### **Hotărâre**

- <sup>1</sup> Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 9 alineatul (3) din Convenția privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu, aprobată în numele Comunității Europene prin Decizia 2005/370/CE a Consiliului din 17 februarie 2005 (JO L 124, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 201, denumită în continuare „Convenția de la Aarhus”).

- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Lesoochranské zoskupenie VLK (denumită în continuare „zoskupenie”), asociație constituită conform dreptului slovac și având ca obiect protecția mediului, pe de o parte, și Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (Ministerul Mediului al Republicii Slovacce, denumit în continuare „Ministerstvo životného prostredia”), pe de altă parte, cu privire la cererea asociației care urmărea să fie „parte” în procedura administrativă privind acordarea de derogări de la regimul de protecție a unor specii precum ursul brun, accesul la spații naturale protejate sau utilizarea de produse chimice în astfel de spații.

## Cadrul juridic

### *Dreptul internațional*

- 3 Articolul 9 din Convenția de la Aarhus prevede:

„(1) Fiecare parte se asigură, în cadrul legislației interne proprii, că orice persoană care consideră că cererea proprie de informații în conformitate cu articolul 4 a fost ignorată, refuzată pe nedrept, parțial sau total, sau rezolvată în mod necorespunzător sau tratată cu încălcarea dispozițiilor articolului menționat are acces la o cale de atac în fața unei instanțe de judecată sau a unui alt organism independent și imparțial stabilit prin lege.

În cazul în care o parte prevede o astfel de cale de atac de către o instanță de judecată, aceasta se asigură, de asemenea, că persoana respectivă are acces la o procedură rapidă stabilită prin lege, gratuită sau necostisitoare, pentru reanalizarea de către o autoritate publică sau revizuirea de către un organism independent și imparțial altul decât o instanță de judecată.

Deciziile finale în conformitate cu prezentul alineat (1) sunt obligatorii pentru autoritatea publică care deține informațiile. Motivele sunt prezentate în scris, cel puțin în cazul în care accesul la informații este refuzat în conformitate cu prezentul paragraf.

(2) Fiecare parte, în cadrul legislației interne proprii, se asigură că membrii publicului interesat:

(a) care prezintă un interes suficient sau,

(b) care mențin încălcarea unui drept, în cazul în care legea procedurală administrativă a unei părți prevede acest lucru ca o precondiție,

au acces la o cale de atac în fața unei instanțe judiciare și/sau a unui alt organism independent și imparțial stabilit prin lege pentru a contesta legalitatea de fond și de procedură a oricărei decizii, acțiuni sau omiteri care intră sub incidența dispozițiilor articolului 6 și, în cazul în care se prevede acest lucru în legislația internă și fără a aduce atingere alineatului (3) menționat în continuare, a altor dispoziții relevante ale prezentei convenții.

Ceea ce constituie un interes suficient și încălcarea unui drept se stabilește în conformitate cu prevederile legislației interne și în conformitate cu obiectivul de a acorda publicului interesat acces larg la justiție în cadrul sferei de aplicare a prezentei convenții. În acest sens, interesul oricărei organizații neguvernamentale care îndeplinește dispozițiile prevăzute la articolul 2 alineatul (5) este considerat suficient în sensul literei (a) menționate anterior. De asemenea, astfel de organizații sunt considerate ca având drepturi la care se poate aduce atingere în sensul literei (b) menționate anterior.

Dispozițiile prezentului alineat (2) nu exclud posibilitatea unei căi de atac preliminară în fața unei autorități administrative și nu aduc atingere obligației de epuizare a căilor de atac administrative înainte de a face apel la căile de atac judiciare, în cazul în care există o astfel de dispoziție în legislația internă.

(3) În plus față de căile de atac prevăzute la alineatele (1) și (2) și fără a le aduce atingere, fiecare parte se asigură că, în cazul în care îndeplinesc criteriile prevăzute de legislația internă proprie, în cazul în care acestea există, membrii publicului au acces la proceduri administrative sau judiciare pentru a contesta acțiuni și omiteri ale persoanelor fizice și ale autorităților publice care contravin dispozițiilor legislației interne proprii privind mediul.

[...]”

4 Articolul 19 alineatele (4) și (5) din Convenția de la Aarhus prevede:

„(4) Orice organizație prevăzută la articolul 17 care devine parte la prezenta convenție fără ca vreunul dintre statele sale membre să fie parte la aceasta trebuie să respecte toate obligațiile care decurg din prezenta convenție. În cazul în care unul sau mai multe dintre statele membre ale unei astfel de organizații sunt parte la prezenta convenție, organizația și statele sale membre stabilesc care sunt responsabilitățile ce îi revin fiecărei părți în îndeplinirea obligațiilor ce decurg din prezenta convenție. În acest caz, organizația și statele sale membre nu pot să își exercite simultan drepturile ce decurg din prezenta convenție.

(5) În instrumentele lor de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare, organizațiile de integrare economică regională prevăzute la articolul 17 își declară domeniul de competență privind problemele care intră în sfera de aplicare a convenției. Aceste organizații informează, de asemenea, depozitarul cu privire la orice modificare substanțială a domeniului lor de competență.”

*Dreptul Uniunii*

- 5    Articolul 12 alineatul (1) din Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică (JO L 206, p. 7, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 109, denumită în continuare „Directiva habitate”) prevede:

„Statele membre iau măsurile necesare pentru a institui un sistem de protecție riguroasă a speciilor de animale enumerate în anexa IV litera (a) în aria lor de extindere, interzicând:

- (a) orice formă de capturare sau ucidere deliberată a specimenelor din aceste specii în natură;
- (b) perturbarea deliberată a speciilor respective, în special în timpul perioadei de reproducere, cuibărire, hibernare și migrare;
- (c) distrugerea deliberată sau culegerea ouălor din natură;
- (d) deteriorarea sau distrugerea ariilor de reproducere sau de odihnă.”

6 Articolul 16 alineatul (1) din Directiva habitate prevede, pe de altă parte:

„Statele membre pot deroga de la dispozițiile articolelor 12, 13, 14 și 15 literele (a) și (b), cu condiția ca derogarea să nu afecteze negativ menținerea populațiilor din speciile respective la un stadiu corespunzător de conservare în aria lor de extindere naturală și în măsura în care nu există o alternativă satisfăcătoare la derogare, în următoarele scopuri:

- (a) pentru a proteja fauna și flora sălbatică și pentru a conserva habitatele naturale;
- (b) pentru a evita daunele grave asupra recoltelor, efectivelor de animale, pădurilor, exploatațiilor piscicole, apelor și altor forme de proprietate;
- (c) în folosul sănătății și siguranței publice sau pentru alte motive cruciale de interes public major, inclusiv din rațiuni de ordin social sau economic și în situații care ar avea efecte benefice de importanță majoră asupra mediului;
- (d) în scopuri educative și de cercetare, pentru repopulare sau pentru reintroducerea anumitor specii, precum și pentru operațiunile de reproducere necesare acestor scopuri, inclusiv propagarea artificială a plantelor;

(e) pentru a permite, în condiții de strictă supraveghere, după criterii selective și la un nivel limitat, prelevarea sau deținerea de anumite specimene din speciile enumerate în anexa IV, în număr limitat, stabilit de autoritățile naționale competente.”

7 Anexa IV la Directiva habitate, referitoare la speciile de animale și plante de importanță comunitară care au nevoie de protecție strictă, menționează, printre altele, specia „Ursus arctos”.

8 Directiva 2003/4/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 28 ianuarie 2003 privind accesul publicului la informațiile despre mediu și de abrogare a Directivei 90/313/CEE a Consiliului (JO L 41, p. 26, Ediție specială, 15/vol. 9, p. 200) indică în considerentul (5):

„La 25 iunie 1998, Comunitatea Europeană a semnat Convenția CEE-ONU privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu («Convenția de la Aarhus»). Dispozițiile de drept comunitar trebuie să fie compatibile cu cele ale convenției în vederea încheierii acesteia de către Comunitatea Europeană.”

9 Articolul 6 din Directiva 2003/4 pune în aplicare articolul 9 alineatul (1) din Convenția de la Aarhus și preia dispozițiile acestuia aproape în mod identic.

- <sup>10</sup> Directiva 2003/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 mai 2003 de instituire a participării publicului la elaborarea anumitor planuri și programe privind mediul și de modificare a Directivelor 85/337/CEE și 96/61/CE ale Consiliului în ceea ce privește participarea publicului și accesul la justiție (JO L 156, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 10, p. 8) indică în considerentele (5), (9) și (11):

„(5) La 25 iunie 1998, Comunitatea a semnat Convenția CEE-ONU privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu (Convenția de la Aarhus). Legislația comunitară ar trebui aliniată în mod adecvat la convenția menționată anterior în vederea ratificării acesteia de către Comunitate.

[...]

- (9) Articolul 9 alineatele (2) și (4) din Convenția de la Aarhus prevede accesul la proceduri judiciare sau la alte proceduri pentru a contesta legalitatea de fond sau de procedură a deciziilor, a acțiunilor sau a omisiunilor care intră sub incidența dispozițiilor articolului 6 din convenție privind participarea publicului.

[...]

- (11) Directiva 85/337/CEE a Consiliului din 27 iunie 1985 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului [JO L 175, p. 40, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 174] și Directiva 96/61/CE a Consiliului din 24 septembrie 1996 privind prevenirea și controlul integrat al poluării [JO L 257, p. 26, Ediție specială, 15/vol. 3, p. 183] ar trebui modificate pentru a se asigura deplina lor

compatibilitate cu dispozițiile Convenției de la Aarhus, în special cu articolul 6 și articolul 9 alineatele (2) și (4).”

- 11 Articolul 3 punctul 7 și articolul 4 punctul 4 din Directiva 2003/35 introduc un articol 10a în Directiva 85/337 și, respectiv, un articol 15a în Directiva 96/61 pentru a pune în aplicare articolul 9 alineatul (2) din Convenția de la Aarhus, ale cărui dispoziții le preiau aproape în mod identic.

- 12 Decizia 2005/370 indică în considerentele (4)-(7):

„(4) În conformitate cu Convenția de la Aarhus, o organizație regională de integrare economică trebuie să își declare instrumentul de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare și domeniul de aplicare al competențelor sale în ceea ce privește problemele reglementate de convenție.

(5) Comunitatea, în conformitate cu tratatul, în special articolul 175 alineatul (1), are competența de a încheia, împreună cu statele membre, acorduri internaționale și de a pune în aplicare obligațiile care decurg din acestea, în cazul în care aceste acorduri contribuie la îndeplinirea obiectivelor prevăzute la articolul 174 din tratat.

(6) Comunitatea și majoritatea statelor membre au semnat Convenția de la Aarhus în 1998 și ulterior și-au continuat eforturile în vederea aprobării convenției. În același timp, legislația comunitară relevantă se conformează prevederilor convenției.

- (7) Obiectivul Convenției de la Aarhus prevăzut la articolul 1 corespunde cu obiectivele politicii de mediu comunitare prevăzute la articolul 174 din tratat, în temeiul cărora Comunitatea, care își împarte competența cu statele membre, adoptă deja un pachet legislativ cuprinzător, care se dezvoltă și contribuie la îndeplinirea obiectivului convenției, nu numai prin intermediul propriilor instituții, ci și prin intermediul unor autorități publice din statele membre.”

<sup>13</sup> Articolul 1 din Decizia 2005/370 prevede:

„Convenția CEE/ONU privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu (Convenția de la Aarhus) se aprobă în numele Comunității.”

- <sup>14</sup> În declarația sa de competență formulată în temeiul articolului 19 alineatul (5) din Convenția de la Aarhus și anexată la Decizia 2005/370, Comunitatea a indicat în special „că instrumentele juridice în vigoare nu reglementează în întregime aplicarea obligațiilor care decurg din articolul 9 alineatul (3) din convenție, deoarece instrumentele se referă la proceduri administrative și judiciare de contestare a actelor și omisiunilor de către persoane private și autorități publice, altele decât instituțiile Comunității Europene reglementate de articolul 2 alineatul (2) litera (d) din convenție, și că, în consecință, statele membre sunt responsabile pentru îndeplinirea respectivelor obligații în momentul aprobării convenției de către Comunitatea Europeană și vor rămâne responsabile până în momentul în care Comunitatea, în exercitarea competențelor sale în conformitate cu tratatul, adoptă dispoziții de drept comunitar în vederea îndeplinirii acestor obligații”.

- 15 Articolele 10-12 din Regulamentul (CE) nr. 1367/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 6 septembrie 2006 privind aplicarea, pentru instituțiile și organismele comunitare, a dispozițiilor Convenției de la Aarhus privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în domeniul mediului (JO L 264, p. 13, Ediție specială, 15/vol. 17, p. 126) urmăresc să asigure accesul la justiție al organizațiilor neguvernamentale față de actele administrative adoptate de instituțiile și de organele Uniunii sau față de omisiunile acestora din urmă, în conformitate cu articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus.

### *Dreptul slovac*

- 16 În temeiul articolului 82 alineatul 3 din Legea nr. 543/2002 privind protecția naturii și a peisajului, cu modificările ulterioare, aplicabilă acțiunii principale (zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny), o asociație cu personalitate juridică este considerată o „persoană participantă” la o procedură/proceduri administrative, în sensul acestei dispoziții, atunci când are ca obiect, de cel puțin un an, protecția naturii și a peisajului și și-a anunțat participarea la procedura respectivă în scris în termenul prevăzut la acest articol. Calitatea de „persoană participantă” îi conferă dreptul de a fi informată cu privire la toate procedurile administrative pendinte referitoare la protecția naturii și a peisajului.
- 17 Conform articolului 15bis alineatul 2 din Codul de procedură administrativă (Správny poriadok), o „persoană participantă” beneficiază de dreptul de a fi informată de inițierea unei proceduri administrative, de a avea acces la dosarele prezentate de părțile la procedura administrativă, de a participa la ședințele și la inspecțiile la fața locului, precum și de a prezenta elemente de probă și alte elemente în temeiul cărora va fi adoptată decizia.

- 18 În temeiul articolului 250 alineatul 2 din Codul de procedură civilă (Občiansky súdny poriadok), are calitate de reclamant orice persoană fizică sau juridică care pretinde că drepturile sale de parte la procedura administrativă au fost lezate prin decizia adoptată sau prin procedura aplicată de autoritatea administrativă. De asemenea, poate fi reclamant orice persoană fizică sau juridică care nu a fost prezentă la procedura administrativă și a cărei prezență, în calitate de parte la procedură, a fost totuși solicitată.
- 19 Potrivit articolului 250 m alineatul 3 din Codul de procedură civilă, au calitate de parte cei care au fost prezenți în cursul procedurii administrative în calitate de parte, precum și autoritatea administrativă a cărei decizie face obiectul unei examinări.

### **Acțiunea principală și întrebările preliminare**

- 20 Zoskupenie a fost informată despre existența mai multor proceduri administrative inițiate de asociații de vânători sau de alte persoane referitoare la acordarea de derogări de la regimul de protecție a unor specii precum ursul brun, accesul la spații naturale protejate sau utilizarea de produse chimice în astfel de zone.
- 21 Astfel, zoskupenie a solicitat Ministerstvo životného prostredia să fie „parte” la procedura administrativă referitoare la acordarea acestor derogări sau a acestor autorizări și a invocat în acest scop Convenția de la Aarhus. Acesta din urmă a respins cererea menționată, precum și acțiunea administrativă formulată ulterior de zoskupenie împotriva acestei respingeri.

22 În aceste condiții, zoskupenie a formulat o acțiune în justiție împotriva acestor două decizii, susținând, printre altele, că dispozițiile articolului 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus au un efect direct.

23 În acest context, Najvyšší súd Slovenskej republiky (Curtea Supremă a Republicii Slovacie) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) În lumina obiectivului principal urmărit de Convenția de la Aarhus din 25 iunie 1998, care este acela de a reforma noțiunea clasică de calitate procesuală activă prin recunoașterea calității de parte în proces și publicului sau publicului interesat, este posibilă recunoașterea efectului «self executing» al tratatelor internaționale în ceea ce privește articolul 9 din convenția menționată și în special în ceea ce privește alineatul (3) al acestuia, având în vedere că Uniunea Europeană a aderat la convenția menționată la 17 februarie 2005, dar nu a adoptat încă norme care să o transpună în ordinea juridică comunitară?

2) Este posibil să se recunoască, în privința articolului 9 din Convenția de la Aarhus și în special în privința alineatului (3) al acestuia, integrat în prezent în ordinea juridică comunitară, o aplicabilitate directă sau un efect direct al dreptului comunitar, în sensul jurisprudenței constante a Curții de Justiție?

3) În cazul unui răspuns afirmativ la prima sau la a doua întrebare, este posibilă interpretarea articolului 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus, din perspectiva obiectivului principal urmărit de această convenție internațională, în sensul că prin expresia «acțiuni ale autorităților publice» trebuie să se înțeleagă și

adoptarea unei decizii, ceea ce ar avea drept consecință că dreptul publicului de a participa la o procedură judiciară include și dreptul de a contesta deciziile unei autorități publice a căror nelegalitate are efecte asupra mediului?”

- <sup>24</sup> Cererea instanței de trimitere prin care se solicită ca această cauză să fie judecată potrivit procedurii accelerate prevăzute la articolul 104a primul paragraf din Regulamentul de procedură a fost respinsă printr-o ordonanță a președintelui Curții din 23 octombrie 2009.

### **Cu privire la întrebările preliminare**

#### *Cu privire la admisibilitate*

- <sup>25</sup> Guvernul polonez și cel al Regatului Unit susțin că întrebările nu ar fi admisibile decât în măsura în care privesc dispozițiile care figurează la articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus și ar fi în rest inadmisibile pentru motivul că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu ar avea nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul acțiunii principale.
- <sup>26</sup> Pentru a răspunde la această argumentare, este suficient să se constate că întrebările adresate nu vizează în esență decât articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus și nu privesc celelalte alineate ale acestui articol.

- 27 În aceste condiții, nu este necesar ca Curtea să opună întrebărilor adresate o inadmisibilitate parțială pentru motivul că acestea ar privi alte dispoziții decât cele care figurează la articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus.

*Cu privire la prima și la a doua întrebare*

- 28 Prin intermediul primelor două întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă particularii și în special asociațiile de protecție a mediului, atunci când doresc să conteste o decizie care derogă de la un regim de protecție a mediului precum cel pus în aplicare prin Directiva habitate în favoarea unei specii care figurează în anexa IV la aceasta, pot beneficia de calitate procesuală activă în temeiul dreptului Uniunii, având în vedere în special dispozițiile articolului 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus cu privire la care se ridică problema efectului direct.
- 29 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, în temeiul articolului 300 alineatul (7) CE, „[a]cor-durile încheiate în condițiile stabilite de prezentul articol sunt obligatorii pentru instituțiile Comunității și pentru statele membre”.
- 30 Convenția de la Aarhus a fost semnată de Comunitate și a fost aprobată ulterior prin Decizia 2005/370. Prin urmare, potrivit unei jurisprudențe constante, în prezent, dispozițiile acestei convenții fac parte integrantă din ordinea juridică a Uniunii (a se vedea, prin analogie, în special Hotărârea din 10 ianuarie 2006, IATA și ELFAA, C-344/04, Rec., p. I-403, punctul 36, precum și Hotărârea din 30 mai 2006, Comisia/Irlanda, C-459/03, Rec., p. I-4635, punctul 82). În cadrul acestei ordini juridice, Curtea este competentă, așadar, să se pronunțe cu titlu preliminar asupra interpretării sale (a se vedea în special Hotărârea din 30 aprilie 1974, Haegeman, 181/73,

Rec., p. 449, punctele 4-6, și Hotărârea din 30 septembrie 1987, Demirel, 12/86, Rec., p. 3719, punctul 7).

- <sup>31</sup> Întrucât Convenția de la Aarhus a fost încheiată de Comunitate și de toate statele membre ale acesteia în temeiul unei competențe partajate, rezultă că Curtea, sesizată în conformitate cu dispozițiile Tratatului CE, și anume cu articolul 234 CE, este competentă pentru a stabili linia de demarcație dintre obligațiile pe care le asumă Uniunea și cele care rămân numai în sarcina statelor membre și pentru a interpreta dispozițiile Convenției de la Aarhus (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 14 decembrie 2000, Dior și alții, C-300/98 și C-392/98, Rec., p. I-11307, punctul 33, precum și Hotărârea din 11 septembrie 2007, Merck Genéricos – Produtos Farmacêuticos, C-431/05, Rep., p. I-7001, punctul 33).
- <sup>32</sup> În consecință, este necesar să se stabilească dacă, în domeniul acoperit de articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus, Uniunea și-a exercitat competențele și a adoptat dispoziții privind executarea obligațiilor care rezultă din acestea. În cazul unui răspuns negativ, obligațiile care decurg din articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus ar continua să intre în domeniul de aplicare al dreptului național al statelor membre. În acest caz, ar reveni instanțelor acestor state obligația să stabilească, pe baza dreptului național, dacă particularii se pot întemeia în mod direct pe normele acestui acord internațional care privesc domeniul menționat sau dacă aceste instanțe trebuie să le aplice din oficiu. Astfel, în acest caz, dreptul Uniunii nu impune, dar nici nu exclude ca ordinea juridică a unui stat membru să recunoască particularilor dreptul de a se întemeia în mod direct pe această normă sau să impună instanței obligația de a o aplica din oficiu (a se vedea, prin analogie, Hotărârile citate anterior Dior și alții, punctul 48, precum și Merck Genéricos – Produtos Farmacêuticos, punctul 34).
- <sup>33</sup> În schimb, dacă s-ar constata că Uniunea și-a exercitat competențele și a adoptat dispoziții în domeniul acoperit de articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus, dreptul Uniunii s-ar aplica și ar reveni Curții obligația să stabilească dacă dispoziția acordului internațional în cauză are un efect direct.

- 34 În consecință, trebuie să se examineze dacă, în domeniul special în care intră articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus, Uniunea și-a exercitat competența și a adoptat dispoziții privind executarea obligațiilor care decurg din aceasta (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Merck Genéricos – Productos Farmacéuticos, citată anterior, punctul 39).
- 35 În această privință, este necesar să se arate mai întâi că Uniunea dispune, în domeniul mediului, de o competență externă explicită în temeiul articolului 175 CE coroborat cu articolul 174 alineatul (2) CE (a se vedea Hotărârea Comisia/Irlanda, citată anterior, punctele 94 și 95).
- 36 În plus, Curtea a considerat că o problemă specifică care nu a făcut încă obiectul unei legislații a Uniunii intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii din moment ce această problemă este reglementată în acordurile încheiate de Uniune și de statele sale membre și privește un domeniu acoperit în mare parte de acesta (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 7 octombrie 2004, Comisia/Franța, C-239/03, Rec., p. I-9325, punctele 29-31).
- 37 În speță, acțiunea principală privește problema dacă o asociație de protecție a mediului poate fi „parte” într-o procedură administrativă referitoare în special la acordarea de derogări de la regimul de protecție a unor specii precum ursul brun. Or, această specie este menționată la litera (a) din anexa IV la Directiva habitate, astfel încât, în temeiul articolului 12 din directiva menționată, aceasta este supusă unui sistem de protecție strictă de la care nu se poate deroga decât în condițiile prevăzute la articolul 16 din aceeași directivă.
- 38 Rezultă că acțiunea principală intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii.

- 39 Într-adevăr, în declarația sa de competență formulată în temeiul articolului 19 alineatul (5) din Convenția de la Aarhus și anexată la Decizia 2005/370, Comunitatea a indicat în special „că instrumentele juridice în vigoare nu reglementează în întregime aplicarea obligațiilor care decurg din articolul 9 alineatul (3) din convenție, deoarece instrumentele se referă la proceduri administrative și judiciare de contestare a actelor și omisiunilor de către persoane private și autorități publice, altele decât instituțiile Comunității Europene reglementate de articolul 2 alineatul (2) litera (d) din convenție, și că, în consecință, statele membre sunt responsabile pentru îndeplinirea respectivelor obligații în momentul aprobării convenției de către Comunitatea Europeană și vor rămâne responsabile până în momentul în care Comunitatea, în exercitarea competențelor sale în conformitate cu tratatul, adoptă dispoziții de drept comunitar în vederea îndeplinirii acestor obligații”.
- 40 Cu toate acestea, de aici nu se poate deduce că acțiunea principală nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, deoarece, astfel cum s-a amintit la punctul 36 din prezenta hotărâre, o problemă specifică care nu a făcut încă obiectul unei legislații a Uniunii poate intra în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii dacă problema respectivă privește un domeniu acoperit în mare parte de acesta.
- 41 În această privință, este irelevantă împrejurarea că Regulamentul nr. 1367/2006, care are ca obiect punerea în aplicare a dispozițiilor articolului 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus, nu privește decât instituțiile Uniunii și nu poate fi considerat ca adoptarea, de către Uniune, a unor dispoziții privind executarea obligațiilor care decurg din articolul 9 alineatul (3) din convenția respectivă în raport cu procedurile administrative sau jurisdicționale naționale.
- 42 Astfel, atunci când o dispoziție se poate aplica atât unor situații care intră sub incidența dreptului național, cât și unor situații care intră sub incidența dreptului Uniunii, există un interes cert ca, pentru evitarea unor viitoare divergențe de interpretare, această dispoziție să primească o interpretare uniformă, oricare ar fi condițiile în care aceasta urmează să fie aplicată (a se vedea în special Hotărârea din 17 iulie 1997,

Giloy, C-130/95, Rec., p. I-4291, punctul 28, și Hotărârea din 16 iunie 1998, Hermès, C-53/96, Rec., p. I-3603, punctul 32).

- <sup>43</sup> Rezultă că Curtea este competentă pentru a interpreta dispozițiile articolului 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus și, în special, pentru a se pronunța asupra problemei dacă acestea au sau nu au efect direct.
- <sup>44</sup> În această privință, o dispoziție a unui acord încheiat de Uniune și de statele sale membre cu state terțe trebuie considerată ca având efect direct atunci când, având în vedere textul, precum și obiectul și natura acestui acord, aceasta conține o obligație clară și precisă care nu este condiționată, în privința executării sau a efectelor sale, de intervenția vreunui act ulterior (a se vedea în special Hotărârea din 12 aprilie 2005, Simutenkov, C-265/03, Rec., p. I-2579, punctul 21, și Hotărârea din 13 decembrie 2007, Asda Stores, C-372/06, Rep., p. I-11223, punctul 82).
- <sup>45</sup> Trebuie să se constate că dispozițiile articolului 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus nu conțin nicio obligație clară și precisă de natură să reglementeze direct situația juridică a particularilor. Astfel, din moment ce numai „în cazul în care îndeplinesc criteriile prevăzute de legislația internă [...], în cazul în care acestea există, membrii publicului” sunt titulari ai drepturilor prevăzute la respectivul articol 9 alineatul (3), această dispoziție este condiționată, în aplicarea sau în efectele sale, de intervenția unui act ulterior.
- <sup>46</sup> Cu toate acestea, trebuie să se arate că aceste dispoziții, chiar dacă sunt redactate în termeni generali, au ca obiectiv să permită asigurarea unei protecții efective a mediului.

- 47 Or, în lipsa unei reglementări a Uniunii în materie, revine ordinii juridice interne a fiecărui stat membru atribuția de a prevedea modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor în justiție destinate să asigure protecția drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii, în speță de Directiva habitate, statele membre având responsabilitatea de a asigura în fiecare caz o protecție efectivă a acestor drepturi (a se vedea în special Hotărârea din 15 aprilie 2008, Impact, C-268/06, Rep., p. I-2483, punctele 44 și 45).
- 48 În acest sens, astfel cum rezultă dintr-o jurisprudență consacrată, modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor destinate să asigure protecția drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii nu trebuie să fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor acțiuni similare de drept intern (principiul echivalenței) și nu trebuie să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) (Hotărârea Impact, citată anterior, punctul 46 și jurisprudența citată).
- 49 Prin urmare, nu se poate concepe, fără a pune în discuție protecția efectivă a dreptului mediului al Uniunii, să se dea o interpretare a dispozițiilor articolului 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus care să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de dreptul Uniunii.
- 50 Rezultă că, atunci când este în discuție o specie protejată de dreptul Uniunii și în special de Directiva habitate, revine instanței naționale, în vederea asigurării unei protecții jurisdicționale efective în domeniile acoperite de dreptul mediului al Uniunii, sarcina de a da dreptului său național o interpretare care, în cea mai mare măsură posibilă, să fie conformă cu obiectivele stabilite la articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus.

51 Prin urmare, revine instanței de trimitere sarcina de a interpreta, în cea mai mare măsură posibilă, normele de procedură referitoare la condițiile care trebuie întrunite pentru exercitarea unei acțiuni administrative sau jurisdicționale atât conform obiectivelor articolului 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus, cât și conform obiectivului protecției jurisdicționale efective a drepturilor conferite de dreptul Uniunii pentru a permite unei organizații de protecție a mediului precum zoskupenie să conteste în fața unei instanțe o decizie adoptată în urma unei proceduri administrative care poate fi contrară dreptului mediului al Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 martie 2007, Unibet, C-432/05, Rep., p. I-2271, punctul 44, și Hotărârea Impact, citată anterior, punctul 54).

52 În aceste condiții, este necesar să se răspundă la prima și la a doua întrebare preliminară adresate că articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus este lipsit de efect direct în dreptul Uniunii. Cu toate acestea, revine instanței de trimitere sarcina de a interpreta, în cea mai mare măsură posibilă, normele de procedură referitoare la condițiile care trebuie întrunite pentru exercitarea unei acțiuni administrative sau jurisdicționale atât conform obiectivelor articolului 9 alineatul (3) din această convenție, cât și conform obiectivului protecției jurisdicționale efective a drepturilor conferite de dreptul Uniunii pentru a permite unei organizații de protecție a mediului precum zoskupenie să conteste în fața unei instanțe o decizie adoptată în urma unei proceduri administrative care poate fi contrară dreptului mediului al Uniunii.

*Cu privire la a treia întrebare*

53 Având în vedere răspunsul dat la prima și la a doua întrebare, nu este necesar să se răspundă la a treia întrebare.

## Cu privire la cheltuielile de judecată

- 54 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

**Articolul 9 alineatul (3) din Convenția privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu, aprobată în numele Comunității Europene prin Decizia 2005/370/CE a Consiliului din 17 februarie 2005 este lipsit de efect direct în dreptul Uniunii. Cu toate acestea, revine instanței de trimitere sarcina de a interpreta, în cea mai mare măsură posibilă, normele de procedură referitoare la condițiile care trebuie întrunite pentru exercitarea unei acțiuni administrative sau jurisdicționale atât conform obiectivelor articolului 9 alineatul (3) din această convenție, cât și conform obiectivului protecției jurisdicționale efective a drepturilor conferite de dreptul Uniunii pentru a permite unei organizații de protecție a mediului precum Leso-ochranárske zoskupenie VLK să conteste în fața unei instanțe o decizie adoptată în urma unei proceduri administrative care poate fi contrară dreptului mediului al Uniunii.**

Semnături